

Sprawozdanie z działalności Instytutu im. Generała Władysława Andersa w 2020 r.

Z całą pewnością możemy stwierdzić, że rok 2020 był wyjątkowy ze względu na postępującą pandemię COVID-19. Niebezpieczeństwo i obostrzenia odcisnęły swe piętno nie tylko na życiu codziennym Polaków w kraju, ale dotknęły też naszych rodaków zamieszkujących różne części świata. Czas ten był niewątpliwie okresem próby solidarności narodowej. W pomoc Polakom w kraju i zagranicą zaangażowało się nie tylko państwo polskie, ale też wiele organizacji i instytucji publicznych oraz prywatnych, poszczególne grupy zawodowe, a także lokalne społeczności i jednostki kierujące się spontanicznym odruchem serca. Na szczególną uwagę zasługują akcje takie jak „Polonia 4 Neighbours”, w której przy wsparciu polskiej dyplomacji udział wzięły m.in. środowiska polonijne i emigracyjne na całym świecie, niosąc pomoc w swoim sąsiedztwie, czy działania podejmowane przez Polską Akcję Humanitarną.

W tym trudnym czasie swoją działalność kontynuował również zespół Instytutu Andersa. Instytut im. Generała Władysława Andersa jest organizacją analityczno-edukacyjną służącą Polakom w kraju i zagranicą. Misją Instytutu jest krzewienie i podtrzymywanie polskiej kultury wśród Polonii, pomoc prawna, społeczna i ekonomiczna dla Polaków mieszkających w różnych częściach świata, budowanie silnych relacji między Polonią a macierzą, współdziałanie i koordynowanie akcji społecznych mających na celu wsparcie środowisk polonijnych oraz propagowanie wiedzy i podtrzymywanie pamięci o patronie Instytutu – generale Władysławie Andersie.

Na dzień 12 maja przypadła 50. rocznica śmierci gen. Władysława Andersa. Data ta, mająca szczególne znaczenie dla osób tworzących zespół Instytutu, wiązać się miała z szeregiem oficjalnych uroczystości poświęconych pamięci generała. W tym dniu planowana była również oficjalna inauguracja działalności Instytutu. Panująca pandemia tylko częściowo pokrzyżowała plany. W tym ważnym dniu udało nam się połączyć online z Panią

Ambasador Anną Marią Anders – córką generała. Przeprowadzona rozmowa była doskonałą okazją do tego, by dowiedzieć się więcej na temat tego, jakim człowiekiem był Władysław Anders oraz jaki miał stosunek do Polski i Emigracji. W trakcie rozmowy poruszone zostały także tematy związane z pamięcią historyczną wśród młodego pokolenia oraz tożsamością Polaków, Polonii i Emigracji zagranicą. Zapis z rozmowy jest dostępny na kanałach społecznościowych Instytutu.

Promocja języka polskiego i kultury polskiej stanowi ważny element działalności Instytutu. Mając świadomość, że w wielu zakątkach świata znajomość języka ojczystego, jak i dostępność jego nauczania wciąż stanowią realny problem, eksperci Instytutu we współpracy z platformą edukacyjną „Polishglots” przygotowali cykl filmów w języku rosyjskim, mających na celu dostarczenie podstaw gramatyczno-leksykalnych oraz kulturowych dla osób pochodzenia polskiego zamieszkujących dawne obszary postsowietyczne. Warto wspomnieć, że w przyszłości Instytut planuje poszerzyć swoją ofertę nauczania na inne regiony świata.

Kolejną kluczową inicjatywą podejmowaną przez Instytut jest realizacja Programu Stypendialnego im. Prezydenta RP na Uchodźstwie dra Stanisława Ostrowskiego – „Aktywni dla Polski”. Program skierowany jest do młodych Polaków w wieku 18-30 lat, mieszkających na stałe na terenie Ukrainy i Białorusi. Jego uczestnicy, wyłonieni w drodze konkursu, mają zapewniony kilkudniowy pobyt w Lublinie, podczas którego biorą udział w cyklu wartościowych szkoleń, warsztatów, wycieczek i wizyt studyjnych. Projekt ma na celu szczególne uhonorowanie osób, które angażują się w działalność organizacji polonijnych w miejscach ich zamieszkania, są członkami polskich chórów i zespołów tanecznych, biorą udział w życiu parafii bądź rozwijają współpracę z Polską w instytucji, w której uczą się lub pracują.

Tegoroczna edycja programu ze względu na obostrzenia transgraniczne odbyła się w formule mieszanej – online oraz stacjonarnie. Na przestrzeni dziesięciu dni zostało przeprowadzonych niemal trzydzieści warsztatów i szkoleń dla grupy dwudziestu młodych liderów z Ukrainy, Białorusi i Lubelszczyzny. Na uczestników programu czekały m.in. webinaria dotyczące funkcjonowania i prowadzenia mediów społecznościowych przez organizacje pozarządowe, wystąpień publicznych i wywierania wpływu na innych oraz podejmowania studiów w Polsce i Europie. Przeprowadzono również warsztaty na temat formalno-prawnych aspektów legalizacji pobytu w Polsce, a także rozwiązywania konfliktów w działalności organizacji pozarządowej. W trakcie trwania programu zrealizowano także kursy z podstaw fundraisingu oraz języka polskiego pt. „Poznaj język ojczysty”.

Niemniej ważną częścią programu „Aktywni dla Polski” były przeprowadzone dyskusje i wykłady dotyczące naszej wspólnej historii, kultury oraz dziedzictwa narodowego. O tym, jak mówić o Polsce i jej historii, rozmawialiśmy z Panem Piotrem Mazurkiem (Podsekretarzem Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz Pełnomocnikiem Rządu ds. Polityki Młodzieżowej), z kolei Pani Adrianna Całus z Fundacji Giełdy Papierów Wartościowych przybliżyła nam ofertę programu „Go4Poland” oraz przeprowadziła specjalnie dla nas wirtualny spacer po siedzibie Giełdy Papierów Wartościowych. Niezwykle cenne okazały się wykłady prof. Tomasza Panfila (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II/Instytut Pamięci Narodowej) na temat tego, na czym warto budować wspólne relacje między Polakami, Ukraińcami i Białorusinami, a także prof. Mieczysława Ryby (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) dotyczące zmian zachodzących na Ukrainie i Białorusi.

Na zakończenie uczestnicy otrzymali certyfikaty poświadczające ukończenie programu. Jesteśmy przekonani, że zrealizowane szkolenia przyczyniły się do nabycia niezbędnych kompetencji z zakresu zarządzania organizacją pozarządową, organizacji imprez i wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych czy sportowych. Ponadto mamy nadzieję, że ukazane dobre praktyki stosowane przez polskie organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, szkoły i uczelnie zostaną z sukcesem zaimplementowane w codziennej działalności młodych Polaków w miejscu ich zamieszkania. Warto zaznaczyć, że w programie udział wzięli także przedstawiciele lubelskich organizacji pozarządowych, co ma na celu budowanie więzi pomiędzy młodym pokoleniem Polaków w kraju i poza jego granicami. Wierzymy, że powstałe w ten sposób relacje będą obfitować w wiele nowych i interesujących inicjatyw. Należy dodać, że współorganizatorem programu „Aktywni dla Polski” jest Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Lublinie, a projekt został dofinansowany przez Narodowy Instytut Wolności ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020.

W przeddzień setnej rocznicy zwycięstwa nad bolszewikami, 14 sierpnia, został wyemitowany premierowy odcinek z cyklu „Polacy między narodami”, który jest realizowany wspólnie z Regionalnym Ośrodkiem Debaty Międzynarodowej w Lublinie. Gościem pierwszego odcinka była Pani Iwona Drąg-Korga – Prezes Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce. Podczas rozmowy poruszono m.in. kwestie związane z Bitwą Warszawską, a także przedstawiono najcenniejsze zbiory tej niezwykle zasłużonej dla Polonii i Polaków instytucji.

Na początku października wyemitowano drugi odcinek cyklu „Polacy między narodami”, który odbył się w formule debaty. O tym, z jakimi problemami spotykają się Polacy w poszczególnych krajach oraz jak zachęcić młodych Polaków do aktywnego działania na rzecz lokalnych społeczności, rozmawialiśmy z: Panią Olyą Kravtsovą ze Związku Polaków na Ukrainie (oddział im. Adama Mickiewicza w Odessie), Panem Andrzejem Kempą, Przewodniczącym Federacji Polaków w Austrii oraz Prezesem Światowej Federacji Sportu Polonijnego, Panem Jakubem Staniewskim – założycielem i Prezesem Polskiego Stowarzyszenia Młodzieży (Nowy Jork) oraz Panem Rajmundem Klonowskim, działaczem mniejszości polskiej na Litwie, publicystą i redaktorem „Kuriera Wileńskiego”. Debatę moderował Bartosz Czajka – Prezes Instytutu Andersa. Zapisy z rozmów przeprowadzonych w ramach cyklu „Polacy między narodami” znajdują się na naszym kanale na platformie YouTube pod nazwą „Instytut Andersa”.

Na szczególną uwagę zasługuje również zbiórka na zabezpieczenie oraz transport popiersia Generała Andersa do Wielkiej Brytanii ze Stanów Zjednoczonych zainicjowana przez Ambasadora RP we Włoszech Annę Marię Anders, Ambasadora RP w Wielkiej Brytanii Arkadego Rzegockiego i portal British Poles. Zbiórka koordynowana jest przez Fundację Skarbowości im. Jana Pawła II oraz Instytut Andersa. Jesteśmy przekonani, że ta obywatelska i społeczna inicjatywa na rzecz zaprezentowania naszej polskiej narracji historycznej w przestrzeni międzynarodowej to istotny krok na rzecz pozytywnej promocji Polski i naszego dziedzictwa na świecie.

Popiersie autorstwa mistrza Andrzeja Pityńskiego – polskiego rzeźbiarza mieszkającego w Stanach Zjednoczonych, Kawalera Orderu Orła Białego, członka Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, znanego przede wszystkim jako autor słynnego pomnika katyńskiego w Jersey City w USA – znajdzie się w cenionym National Army Museum, będącym głównym muzeum armii brytyjskiej. Dyrektor placówki – Pan Justin Maciejewski – mający polskie korzenie, pragnie zorganizować przestrzeń w muzeum poświęconą kampanii włoskiej w trakcie II wojny światowej. Kierownictwo Muzeum jest zdeterminowane, aby poprzez zgromadzone dotychczas zbiory wyróżnić kluczową rolę gen. Władysława Andersa i II Korpusu Polskiego w ramach 8. Armii Zjednoczonego Królestwa. Popiersie naszego bohatera będzie stanowiło centralną część wystawy, przez co setki tysięcy turystów z całego świata będą mogły dowiedzieć się o jego życiu i działalności, a także o heroicznej postawie żołnierzy II Korpusu Polskiego. Warto dodać, że wykonane popiersie jest ostatnim dziełem śp. Mistrza Pityńskiego, który odszedł do domu Pana 18 września

2020 roku. Mistrz Andrzej Pityński zrezygnował wcześniej z honorarium za swoją pracę. Jest to jego prywatny wkład w realizację zamierzonego przedsięwzięcia. Odslonięcie rzeźby planowane jest na wiosnę 2021 roku. Zbiórkę można wesprzeć poprzez stronę: pomnik-andersa.pl.

W ostatnim kwartale 2020 roku ukazał się raport pt. „Kondycja środowisk polskich na Ukrainie i Białorusi. Współczesność i perspektywy” autorstwa Marii Lewkowicz, Bartosza Czajki oraz Aleksandra Lewkowicza. Uważamy, że jedynie dobra znajomość i profesjonalne podejście do problematyki może zaowocować efektywnymi działaniami i realną pomocą dla Polonii, dlatego wierzymy, że powstała praca o charakterze analityczno-edukacyjnym przyczyni się do lepszego zrozumienia różnorodnych wyzwań stawianych przed organizacjami polonijnymi. W raporcie ukazany został całościowy przegląd problematyki funkcjonowania grup polonijnych na Białorusi i Ukrainie. Eksperti w swoich analizach zwrócili uwagę m.in. na ich stan prawny, strukturę oraz działalność i podejmowane inicjatywy, a także zawarli swoje wnioski i rekomendacje dotyczące poszczególnych obszarów funkcjonowania organizacji. Raport można pobrać na naszej stronie internetowej: instytutandersa.org.pl.

Jedną z ostatnich większych inicjatyw podejmowanych przez zespół Instytutu Andersa w 2020 roku był współorganizowany wraz z Regionalnym Ośrodkiem Debaty Międzynarodowej w Lublinie projekt edukacyjno-szkoleniowy pod nazwą „Szkoła Wyszehradzka”. Szkoła Wyszehradzka to przedsięwzięcie skierowane do uczniów szkół średnich, studentów i doktorantów pragnących poszerzyć swoją wiedzę na temat Państw Grupy Wyszehradzkiej i zainteresowanych tematyką relacji międzynarodowych. Organizowane wydarzenie było także świetną okazją do wymiany doświadczeń ekspertów i naukowców na temat roli Grupy Wyszehradzkiej we współczesnej Europie, z uwzględnieniem roli Polaków w tym regionie. Projekt ze względu na pandemię miał charakter otwarty, a stworzone materiały udostępnione zostały szerokiemu gronu w przestrzeni wirtualnej. W trakcie trwania Szkoły Wyszehradzkiej wystąpili m.in. Beata Daszyńska-Muzyczka (Prezes zarządu Banku Gospodarstwa Krajowego), Wiceminister Marcin Horała (Pełnomocnik rządu ds. Centralnego Portu Komunikacyjnego), dr Juraj Marušiak (Słowacka Akademia Nauk), dr Józef Szymeczek (Przewodniczący Kongresu Polaków w Republice Czeskiej), dr Mariusz Żuk-Olszewski (Członek Rady Rządu Republiki Słowackiej ds. Mniejszości Narodowych). Patronat honorowy nad wydarzeniem objęli: Instytut Nauk Politycznych Słowackiej Akademii Nauk, Instytut Nauk o Polityce i Administracji UMCS oraz Instytut Europy Środkowej.

Rok 2020 zakończyliśmy konferencją zorganizowaną z okazji 30. rocznicy przekazania insygniów władzy prezydenckiej II RP. Konferencja została poświęcona przede wszystkim działalności polskiej emigracji politycznej w czasie II wojny światowej, a także w latach powojennych. Naszym celem było ukazanie jej wkładu w kształtowanie się najnowszej historii Polski. W sposób szczególny chcieliśmy przypomnieć, że w latach 1945-1990 istniały legalne władze polskie, funkcjonujące na mocy Konstytucji kwietniowej i zachowujące na uchodźstwie ciągłość państwową II Rzeczypospolitej. Czujemy się zobowiązani do popularyzacji historii polskiej emigracji, gdyż jest to zagadnienie zbyt często marginalizowane, a także słabo znane wśród współczesnych Polaków.

Inauguracja konferencji, transmitowanej na żywo w naszych mediach społecznościowych, rozpoczęła się o godzinie 10.00. Słowo wstępne wygłosili Ambasadorowie RP: Anna Maria Anders (Ambasada RP w Rzymie) oraz Arkady Rzegocki (Ambasada RP w Londynie). Następnie prof. Tadeusz Wolsza (Polska Akademia Nauk) wygłosił wykład inauguracyjny pt. „Gen. Władysław Anders w latach 1945-1970. Priorytety w jego działalności politycznej i społecznej”. Po krótkiej przerwie swoje referaty przedstawili: prof. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach – „Historia «Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza»”, prof. Jarosław Rabiński, reprezentujący Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II oraz Instytut Pamięci Narodowej – „Relacje między gen. Władysławem Andersem a gen. Władysławem Sikorskim w latach 1941-1943”, prof. Krzysztof Kania z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – „Zawsze służąc Polsce. Emigracyjne losy Edwarda Raczyńskiego”, dr Iwona Korga z Instytutu Piłsudskiego w Ameryce – „Państwo Polskie na Uchodźstwie w świetle zasobów Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce” oraz mgr Michał Dworski, reprezentujący Instytut Andersa oraz RODM w Lublinie – „Rzeczpospolita na Uchodźstwie. Dziedzictwo nieopowiedziane”. Patronat medialny nad wydarzeniem objął portal British Poles. Zapis z całej konferencji można znaleźć w naszych mediach społecznościowych.

W niniejszym artykule został przedstawiony tylko niewielki wycinek całej działalności Instytutu im. Generała Władysława Andersa. Ze względu na trwającą pandemię wiele wydarzeń musiało ulec przesunięciu bądź zmianie formuły. Dostrzegając wiele potrzeb w zakresie odpowiedniego zagospodarowania potencjału Polonii, z całą pewnością będziemy dążyli do tego, aby w przyszłości podejmować coraz to nowe inicjatywy mające służyć Polakom w kraju i zagranicą.